

24 Σεπτεμβρίου 2021

Δέντρα - μάρτυρες τῆς Ἐπανάστασης τοῦ 1821

Επιστήμες, Τέχνες & Πολιτισμός / Ιστορία, Αρχαιολογία, Παλαιογραφία, Στρατιωτικά & Εθνικά θέματα / Ορθόδοξη πίστη

ΣΤΟΝ ΠΛΑΤΑΝΟ ΑΥΤΟ
ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΛΗΨΗ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ
ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΟΘΩΜΑΝΟΥΣ ΚΡΕΜΑΣΤΗΚΕ
Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΒΕΡΟΙΑΣ ΑΓΙΟΣ ΑΡΣΕΝΙΟΣ

Άγέρωχοι μάρτυρες γεγονότων που σχετίζονται με την Έλληνική Επανάσταση του 1821 ή την Τουρκοκρατία, υπήρξαν πολλά δένδρα στην Ελλάδα που τις περισσότερες φορές «διηγούνται» ματωμένες ιστορίες, αφού από τα κλαδιά τους κρεμάστηκαν αγωνιστές.

ΣΤΟΝ ΠΛΑΤΑΝΟ ΑΥΤΟ
ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΛΗΨΗ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ
ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΟΘΩΜΑΝΟΥΣ ΚΡΕΜΑΣΤΗΚΕ
Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΒΕΡΟΙΑΣ ΑΓΙΟΣ ΑΡΣΕΝΙΟΣ

Αὐτὰ τὰ μνημειακὰ δένδρα ἀποτέλεσαν τὸ θέμα ἐργασίας τοῦ φοιτητῆ τοῦ Τμήματος Δασολογίας καὶ Διαχείρισης Φυσικοῦ Περιβάλλοντος τοῦ Γεωπονικοῦ πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Νίκου Μπέλεχα, στὸ μάθημα τοῦ ἐπικούρου καθηγητῆ Γεώργιου Φωτιάδη.

«Ὁ φοιτητής, ὁ ὁποῖος εἶναι στὸ 4ο ἔτος, βασίστηκε σὲ λαογραφικὰ στοιχεῖα καὶ σὲ ἐλάχιστες ἄλλες πληροφορίες πού ὑπάρχουν γιὰ τὰ μνημειακὰ δένδρα ὅπου γίνονται κυρίως ἐκτιμήσεις γιὰ τὴν ἡλικία τους», ἐξήγησε στὸ ΑΠΕ-ΜΠΕ ὁ κ. Φωτιάδης.

Ὁ κ. Μπέλεχας ἐντόπισε στὴν ἔρευνά του τέτοια μνημειακὰ δένδρα σὲ 36 περιοχὲς καὶ εἶναι ἀναλυτικά: ὁ πλάτανος τοῦ Μπότσαρη στὸ Κεφαλόβρυσο Εὐρυτανίας, ὁ πλάτανος τοῦ Λεοντίτου στὴν Ἀργιθέα, οἱ πλάτανοι στὶς Κομποτάδες, ὁ πρίνος τοῦ Καραϊσκάκη στὴν Ἀράχωβα, ὁ δέντρος τοῦ Παπαλιάβα στὴν Αἰτωλοακαρνανία, τὸ πουρνάρι τοῦ Ἁγίου Γεωργίου Ἀμαλιάδας, ἡ δρυς τῆς Δόριζας, ὁ πλάτανος στὸ Μαυρολιθάρι, ὁ τούρκικος πλάτανος στὸν οἰκισμὸ τοῦ Τριχωνίου, ἡ δρυς στὸν Ἅγιο Φλώρο, ὁ πλάτανος τοῦ Ναυπλίου, ὁ πλάτανος τῆς Δημητσάνας, τοῦ παπᾶ ὁ Πρίνος στὴν Κρήτη, ὁ πλάτανος στὸν Ἅγιο Φλώρο, ἡ ἱστορικὴ ἐλιά στὸ Ναύπλιο, οἱ αἰωνόβιες ἐλιές στὴ Δημαῖνη, ἡ Φουρκολιά στὴ Σητεία, ἡ ἐλιά τῆς Γράμπελας στὸ Ἄνισαράκι Χανίων, ὁ Ντρύγιας τοῦ Μανταλένη (δρυς) στὴν περιοχὴ τοῦ Ἡρακλείου, ὁ πλάτανος Σπλάντζιας στὴν πόλη τῶν Χανίων, ὁ πλάτανος στὴν Κυπαρισσία, ἡ ἐλιά τῆς Ὀρσας στὴ Σαλαμίνα, ἡ ἐλιά στὴ Χώρα Τριφυλίας, ὁ πλάτανος στὴν Ἱερὰ Μονὴ Ἁγίας Λαύρας, ὁ πλάτανος Πέντε Παρθένων στὸ Ρέθυμνο, ἡ ἐλιά τῶν στὸ χωριὸ Παλαιὰ Ρούματα στὴν Κρήτη, ὁ φίκος στὸν Κῆπο τῶν Χανίων, τὸ πλατάνι τοῦ Πausanias στὸ Αἶγιο, ὁ πλάτανος στὴν Ἄρτα, τὸ κυπαρίσσι στὴν Πρασιά Εὐρυτανίας, τὸ μνημειακὸ δένδρο τοῦ Ἀθανασίου Διάκου στὴν Φωκίδα, ὁ πλάτανος στὸ Βλάτος Χανίων, ὁ πλάτανος τοῦ Ταξιάρχη στὴ Λέσβο, τὰ πλατάνια τῶν Ἄνω Ποροῖων στὶς Σέρρες, οἱ πλάτανοι στὴ Βέροια καὶ ὁ πλάτανος στὸ Ὀρφάνι.

«Ἱστορικὰ» δένδρα τῆς Β. Ἑλλάδας

Ὅπως ἀναφέρει στὸ ΑΠΕ-ΜΠΕ ὁ προϊστάμενος τοῦ Τμήματος Πρασίνου του Δήμου Βέροιας Παναγιώτης Μαντρατζῆς, δύο ἡλικιωμένα πλατάνια τῆς πόλης τῆς Βέροιας, πού ἔχουν χαρακτηρισθεῖ ὡς Διατηρητέα Μνημεῖα Φύσης μὲ ΦΕΚ (590/Β/1977) φύονται στὴν Πλατεία Ὁρολογίου καὶ στὴν ὁδὸ Κεντρικῆς (ἀπέναντι ἀπὸ τὴν Παλαιὰ Μητρόπολη Βέροιας).

«Στὸ πρῶτο, κρέμασαν οἱ Τοῦρκοι τὸν Ζῆση Καραδημο καὶ τοὺς γιουὺς τοῦ Βασίλη καὶ Δημήτρη, μετὰ ἀπὸ μάχη στὴν Ἀράπιτσα τῆς Νάουσας, γεγονὸς γιὰ τὸ ὁποῖο ὑπάρχει ἐνημερωτικὴ πινακίδα στὸ δένδρο. Ἐπίσης, κάτω ἀπὸ τὸ πλατάνι

υποδέχτηκε ὁ βεροιώτικος λαὸς τὸν ἀπελευθερωτὴ Ἑλληνικὸ Στρατὸ τὸ 1912. Στὸν δεῦτερο πλάτανο, ὅπου ἐπίσης ὑπάρχει σχετικὴ σήμανση, κρέμασαν τὸν Μητροπολίτη Ἀρσένιο κατὰ τὴν κατάληψη τῆς Βέροιας ἀπὸ τοὺς Τούρκους», λέει ὁ κ. Μαντρατζῆς, διευκρινίζοντας ὅτι ὡς ἐπίσημα ἀναγνωρισμένα Διατηρητέα Μνημεῖα Φύσης, στὴ διαχείρισή τους, προΐσταται τὸ ἀρμόδιο Δασαρχεῖο, σὲ συνεργασία μὲ τὸ δῆμο Βέροιας.

Στὶς ἱστορίες ποὺ συνοδεύουν τὰ ὑπεραιωνόβια πλατάνια τῶν Ἄνω Πορροῖων ἀναφέρθηκε ὁ Στέργιος Καλέσης, ἰδιοκτῆτης παραδοσιακοῦ ξενώνα τῆς περιοχῆς.

«Καθοριστικὸ ρόλο ἔπαιξαν τὰ ἐντυπωσιακὰ δέντρα στὴν ἀπομάκρυνση τοῦ τουρκικοῦ πληθυσμοῦ, ὁ ὁποῖος εἶχε μετακινηθεῖ νοτιότερα στὰ Κάτω Πορροῖα (Ἀσιὰ Μαχαλά, ὅπως λεγόταν τότε). Θέλοντας νὰ ἔχει πρόσβαση στὰ νερὰ τῶν Ἄνω Πορροῖων, ποὺ ἦταν καθοριστικὰ γιὰ ἄρδευση καὶ λειτουργία τῶν νερόμυλων, ἔκανε προσπάθεια ἐπαναγκατάστασης, ὅμως οἱ ντόπιοι μὲ τοὺς μύθους τους γιὰ ὑπαρξὴ ξωτικῶν – νεράιδων ποὺ κατοικοῦσαν στὶς πηγές καὶ τὰ πλατάνια, τοὺς ἀπέτρεψαν!», διηγεῖται, προσθέτοντας ὅτι «νεότεροι κάτοικοι, μὲ λύπη μας, ζητοῦν αὐστηρό τους κλάδεμα ἢ καὶ κόψιμό τους ἀφοῦ ἔκτισαν κατοικίες δίπλα τους ἐκ τῶν ὑστέρων καὶ τώρα τοὺς ἐνοχλοῦν».

Μνημειακὸ δένδρο στὴ Βόρεια Ἑλλάδα, ὅπως καταγράφεται στὴν ἐργασία, ὑπάρχει καὶ στὸ Ὀρφάνι Καβάλας ὅπου, κατὰ τὴν παράδοση, σὲ ἓναν πλάτανο ποὺ ὑπάρχει ἀκόμη, κρεμάστηκαν, κατὰ τὴ διάρκεια τῆς Ἐπανάστασης τοῦ 1821, μοναχοὶ ἀπὸ τὸ μετόχι τῆς μονῆς Διονύσου.

Πλατάνια εἶναι τὰ περισσότερα μνημειακὰ δένδρα

Σύμφωνα μὲ τὸν Νίκο Μπέλεχα, τὸ μεγαλύτερο ποσοστὸ, τῆς τάξεως τοῦ 53%, τῶν μνημειακῶν δένδρων εἶναι πλατάνια, ἀκολουθοῦν οἱ ἐλιές (*Olea europaea*, 19%), οἱ δρυς (*Quercus*, 11%), πουρνάρια (*Quercus coccifera*, 8%) καὶ μόλις ἓνα κυπαρίσσι (*Cupressus sempervirens*), μία ἄρκευθος (*Juniperus foetidissima*) καὶ ἓνας φίκος (*Ficus elastica*).

«Ὡς τὸ σημαντικότερο ἴσως θὰ μπορούσε νὰ θεωρηθεῖ ὁ πλάτανος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ἀγίας Λαύρας, κάτω ἀπὸ τὸν ὁποῖο ἔγινε ὁ ὄρκος (ἐλευθερία ἢ θάνατος) ἀπὸ τὸν Παλαιὸ Πατρῶν Γερμανὸ γιὰ τὴν ἐκκίνηση τῆς Ἐπανάστασης, στὶς 23 Μαρτίου τοῦ 1821. Ἄλλα τέτοια σημαντικὰ δένδρα τῆς Ἐπανάστασης εἶναι ὁ πλάτανος τοῦ Μπότσαρη στὸ Κεφαλόβρυσο Εὐρυτανίας, ὅπου κατὰ τὴν ὁμώνυμη μάχη τραυματίστηκε θανάσιμα ὁ Μάρκος Μπότσαρης καὶ ὁ πρίνος τοῦ Καραϊσκάκη, ποὺ βρίσκεται στὴν ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου στὴν Ἀράχωβα Βοιωτίας, ὅπου ἡ παράδοση φέρει πὼς ἦταν τὸ κρησφύγετο τοῦ Καραϊσκάκη κατὰ

τὴν Ἐπανάσταση τοῦ 1821».

Πάντως, εἶναι «ἱστορίες ἀντιπαλότητας μεταξὺ τῶν δύο λαῶν ποὺ “διηγούνται” κυρίως τὰ περισσότερα ἀπὸ τὰ δένδρα ποὺ ἐντοπίστηκαν», λέει ὁ ἐρευνητής, θέτοντας ὡς παράδειγμα τὸν πλάτανο στὸν Ἅγιο Φλῶρο Μεσσηνίας, ὅπου «κατὰ τὸν 17ο καὶ 18ο οἱ Τοῦρκοι προέβησαν σὲ ἐκτεταμένους ἀπαγχονισμοὺς χριστιανῶν, οἱ Ἄραβες τὸ 1825 κρέμασαν τὸν Γιάννη Φλέσσα, ἀδελφὸ τοῦ Παπαφλέσσα, ἀλλὰ καὶ σύμφωνα μὲ τὰ ἀπομνημονεύματα τοῦ Φωτάκου, σὲ αὐτὸν τὸν πλάτανο ὁ Κολοκοτρώνης βρῆκε ἕξι μωρὰ, τὰ ὁποῖα εἶχαν ἀφήσει οἱ μανάδες τους γιὰ νὰ γλυτώσουν ἀπὸ τὸ κυνήγι τῶν “Ἀραπάδων”», ὅπως ἀναφέρει χαρακτηριστικά.

Ὡστόσο, ὁ κ. Μπέλεχας παραθέτει καὶ παραδείγματα, ἔστω λίγων δένδρων ποὺ «δείχνουν τὴ συνύπαρξη, τὴν “κοινὴ πορεία” ἢ ἀκόμα καὶ τὴν εὐημερία τῶν δύο λαῶν, ὅπως αὐτὸ τοῦ φίκου ποὺ βρίσκεται στὸ Δημοτικὸ Κήπο Χανίων καὶ δημιουργήθηκε κατ’ ἐντολὴ τοῦ Ρεοῦφ πασᾶ μὲ πληθώρα ξενικῶν εἰδῶν, σὰν τὸ συγκεκριμένο εἶδος, ποὺ εἰκάζεται πὼς φυτεύτηκε τὸ 1870».

«Ἀπὸ τὴ λαογραφία δὲν θὰ μπορούσαν νὰ λείπουν», συνεχίζει, «καὶ ἱστορίες ἀγάπης καὶ ἔρωτα ὅπως εἶναι αὐτὴ τῆς ἐλιάς τῆς Ὀρσας».

«Ἡ ἐλιά αὐτὴ πῆρε τὸ ὄνομά της ἀπὸ μία κοπέλα, τὴν Ὀρσα, ἣ ὁποῖα τὸν 17ο αἰῶνα ἀγάπησε ἕναν Τοῦρκο, ἐνῶ ἦταν παντρεμένη καὶ ὅταν τὸ ἀντιλήφθηκε ὁ ἄντρας της, τὴ σκότωσε».

Πηγή: agiazoni.gr